

ΒΙΒΛΙΟ

Η Ευρώπη διδάσκεται από τα λάθη της

Στο βιβλίο «Με κάθε τίμημα» ο Γιώργος Παπακωνσταντίνου αναλύει την αλλαγή πλεύσης της Ένωσης

Ο κ. Γιώργος Παπακωνσταντίνου ζει σήμερα στη Φλωρεντία, όπου είναι καθηγητής Διεθνούς Πολιτικής Οικονομίας και πρόεδρος της Σχολής Διακρατικής Διακυβέρνησης στο European University Institute.

[Πάυλος Παπαδόπουλος](#)

31.01.2021 • 17:17

«Η Ευρώπη θα πρέπει να υπερβεί τον εαυτό της». Πριν από 11 χρόνια, η θέση αυτή της τότε κυβέρνησης Παπανδρέου θεωρούνταν «εξωτική» και δεν έγινε αποδεκτή. Τρία χρόνια μετά, όμως, ο τότε επικεφαλής της ΕΚΤ Μάριο Ντράγκι συμφώνησε λέγοντας: «Whatever it takes» (Με κάθε τίμημα).

Ο πρώην υπουργός Οικονομικών Γιώργος Παπακωνσταντίνου ζει σήμερα στη Φλωρεντία, όπου είναι καθηγητής Διεθνούς Πολιτικής Οικονομίας και Director of Executive Education της Σχολής Διακρατικής Διακυβέρνησης στο European University Institute. Πριν από δύο χρόνια κυκλοφόρησε στα αγγλικά το δεύτερο βιβλίο του, με τίτλο «Whatever it takes», που ανατέμνει την πρόοδο των αντιλήψεων της Ευρώπης για τη σημασία της Ένωσης.

Η κρίση της πανδημίας εξανάγκασε την Ευρώπη να πιστέψει ακόμα περισσότερο στο δόγμα «Με κάθε τίμημα». Το βιβλίο κυκλοφορεί πλέον στα ελληνικά και η «Κ» παραθέτει ένα απόσπασμα από τον νέο επίλογο, που δείχνει ότι η απόσταση που έχει διανύσει η φαινομενικά στάσιμη Ευρώπη μέσα σε μια δεκαετία δεν είναι καθόλου αμελητέα.

ΠΡΟΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ

«Το πραγματικό σημείο καμπής στη συζήτηση για μία νέα ευρωπαϊκή προσέγγιση και νέα

χρηματοδοτικά εργαλεία για την αντιμετώπιση της κρίσης ήταν τον Απρίλιο, όταν Γαλλία και Γερμανία πρότειναν από κοινού ένα έκτακτο ευρωπαϊκό χρηματοδοτικό πακέτο 500 δισ. Το πιο σημαντικό στοιχείο της πρότασης ήταν το γεγονός ότι προέβλεπε όχι απλώς δάνεια, αλλά και καθαρές μεταβιβάσεις προς τα κράτη-μέλη. Η πρόταση αυτή αποτελούσε μια πραγματικά εντυπωσιακή στροφή εκ μέρους της Γερμανίας, η οποία στην προηγούμενη κρίση είχε αργήσει να συναινέσει σε προγράμματα στήριξης, και όταν αποδέχτηκε την αναγκαιότητα, είχε επικαλεστεί τη λογική του «ηθικού κινδύνου», επιμένοντας σε σκληρούς όρους για χρηματοδοτική βοήθεια, αλλά και απορρίπτοντας προτάσεις για κάποιου είδους αμοιβαιοποίηση χρέους σε επίπεδο Ε.Ε. [...]

Πολλοί αναλυτές έσπευσαν να ερμηνεύσουν αυτή την απόφαση (και την αρχική γαλλογερμανική πρόταση που την κατέστησε δυνατή) ως τη «στιγμή Χάμιλτον» για την Ευρώπη, κάνοντας αναφορά στη νομοθεσία του αμερικανικού Κογκρέσου το 1790, με την οποία αποδέχτηκε την πρόταση του τότε υπουργού Οικονομικών Χάμιλτον για την αμοιβαιοποίηση του χρέους των Πολιτειών. Παρά τη σημαντικότητα της συμφωνίας του Ιουλίου, η αναλογία είναι πρόωρη. Η απόφαση κάνει σαφή αναφορά στο συγκεκριμένο χρηματοδοτικό εργαλείο για την αντιμετώπιση της κρίσης του κορωνοϊού και πολλές χώρες θα αρνηθούν κάθε συζήτηση για γενίκευση μια λογικής αμοιβαιοποίησης. Παρ' όλα αυτά, έχει ανοίξει μία πόρτα προς μια κατεύθυνση που μέχρι τώρα

φάνταζε πολιτικά μη ρεαλιστική. Η δε πορεία της Ε.Ε. έχει δείξει ότι οι νέες κατευθύνσεις δημιουργούν τετελεσμένα – και εκεί ακριβώς εδράζεται και η ανησυχία των διαφωνούντων. Ο τρόπος με τον οποίο η Ε.Ε. αντιμετώπισε την κρίση του κορωνοϊού σε σύγκριση με την κρίση της Ευρωζώνης είναι αποκαλυπτική· η αντίδραση ήταν σαφώς ταχύτερη και το εύρος των παρεμβάσεων μεγαλύτερο. Σε ένα βαθμό, αυτό έχει να κάνει με τη φύση της σημερινής κρίσης: η πανδημία ήταν ένα εξωτερικό συμβάν, το οποίο επηρέασε όλες ανεξαιρέτως τις χώρες και το οποίο δεν μπορούσε να συνδεθεί με προηγούμενες (προβληματικές) δημοσιονομικές ή άλλες πολιτικές. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, ήταν δύσκολο να επικαλεστεί κανείς «ηθικό κίνδυνο» σε χρηματοδοτική βοήθεια. Παρά ταύτα, οι χώρες της «ομάδας των ολιγαρκών» επιχείρησαν (και σε ένα βαθμό τα κατάφεραν) να συμπεριλάβουν στις αποφάσεις ένα είδος αιρεσιμότητας, συνδέοντας την παροχή χρηματοδότησης με μεταρρυθμίσεις σε ορισμένες χώρες. Η βάση του σκεπτικού ήταν ότι, ενώ η πανδημία άγγιξε όλες τις χώρες, οι οικονομικές επιπτώσεις ήταν ασύμμετρες, επηρεάζοντας περισσότερο τις χώρες που ήταν αδύναμες (για παράδειγμα, υπερβολικά χρεωμένες) εξαιτίας λανθασμένων πολιτικών τα προηγούμενα χρόνια.

Πέρα όμως από τη διαφορετική φύση της κρίσης, η Ε.Ε. φάνηκε σε αυτή τη συγκυρία να έχει διδαχθεί από τα λάθη που έκανε στην κρίση της Ευρωζώνης. Την περίοδο 2010-2012, η καθυστέρηση και η πολιτική των μικρών διστακτικών

παρεμβάσεων κόστισε τελικά πολλά τόσο στις χώρες που αναγκάστηκαν να ζητήσουν βοήθεια όσο και στους ευρωπαϊκούς θεσμούς και στις χώρες που επωμίστηκαν το βάρος του δανεισμού. Σε αντιδιαστολή, η ΕΚΤ έκανε το 2020 σε δύο μήνες περισσότερα από όσα είχε κάνει σε δύο χρόνια κατά την κρίση της Ευρωζώνης. Το ίδιο ισχύει και για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οποία στο μέτρο των αρμοδιοτήτων της (στον χώρο της υγείας, αλλά και της οικονομίας) πήρε γρήγορες πρωτοβουλίες. Το δε Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έμπρακτα αναγνώρισε ότι η ταχύτητα της οικονομικής κρίσης εξαιτίας της πανδημίας, αλλά και το βάθος της, έκαναν αναγκαίες γενναίες αποφάσεις – σε γρήγορο (για τα ευρωπαϊκά δεδομένα) χρόνο.

[ευρωπαϊκή ένωση](#)